

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՄԵՍԻԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Գ.

4. Յիսուս միմիայն հաւատաքի դիւցազն մը չեղաւ, բոլոր միւսներէն աւելի մեծ եւ աւելի ազնիւ. ինքն իսկ է որ իր անձին մաւսին կուտայ՝ միշտ բոլորովին առանց մեղքի ապրած ըլլալու վկայութիւնը. — Յիսուսի սրբութիւնը, որուն ցարդ ակնարկեցինք միայն, առանց հաստատելու զայն, պիտի չկարենար ապացուցուիլ իր կեանքի զործերուն վերլուծութեամբը: Այդ զործերուն ոչ միայն ամենափոքր մէկ մասն է որ կը ճանչնանք մենք (Յովհ. ԻԱ. 25), այլ եթէ Աւետարանները զանոնք ամբողջութեամբ իսկ աւանդած ըլլային մեզի, զժուար պիտի ըլլար անոնց միջոցաւ հաստատել զայն, քանի որ բարոյական կատարելութիւնը, ամէն բանէ աւելի հոգիի վիճակ մը ըլլալով, չի կրնար այդպիսի ապացուցումի ենթարկուիլ: Միմիայն անձնական վկայութիւնն է որ մեզի կրնայ տալ զժուարութեան բանալին. արդ, հետեւեալ տարրերով միայն կրնանք մօտենալ հարցին լուծումին.

ա) Փրկչին սրբութիւնը կը վկայեն միահամուռ բոլոր առաքեալները. (Գործք Գ. 14, Գ. 27, 30, Բ. Կորնթ. Ե. 21, Ա. Պետր. Բ. 22, Ա. Յովհ. Բ. 1, 2, Գ. 5, և այլն). Աւետարանի մասին իրենց ունեցած ամբողջութիւնը ո՛րքան ալ տարբեր եղած ըլլան իրարմէ, անոնք ամէնքը համաձայն են այս մասին: Այս միաձայնութիւնը, զոր չի խանգարեր ոչ մէկ տարակարծութիւն, ինքնին յոյժ նշանակելի կէտ մըն է արդէն, բայց ոչ անառարկելի փաստ մը, քանի որ վերջապէս աշակերտները չեն կրցած խորաշափած ըլլալ իրենց վարդապետին հոգին, և այդ ներքին սրբարանին մէջ է որ կը պարզուի մեղքին խորհրդաւոր և եղբրական տեսարանը:

բ) Միակ վճռական ապացոյցը կը մնայ ուրեմն Քրիստոսի իր իսկ իր անձին մասին տուած վկայութիւնը, որուն առթիւ սակայն նկատելի երկու բացառիկ կէտեր կան: Մին՝ Յիսուսի մկրտութեան իրողու-

թեան իբրեւ մեղքի խոստովանութիւն մը համարուիլը, որուն մասին ըսուեցաւ սակայն արդէն ինչ որ պէտք էր ըսել. և յետոյ, Յիսուսի իր մէկ խօսքը (Մարկ. Ժ. 18, Դուկ. ԺԼ. 19). «Զի՞ տես զիս բարի. չիք ոք բարի, բայց մի Աստուած». հաստատում՝ որով Յիսուս կը թուի մեղաւորներուն կարգը դասել ինքզինքը: Բայց անկարելի է ճշդել այս խօսքին իմաստը, եթէ իր բնագրական յեռուածքին մէջ վերադետեղենք զայն ուշադրութեամբ:

Իրեն զիմող խորայնացիին դատումով, Յիսուս վարդապետ մը, ուսուցիչ մը (ծւծάσχαλ. Մարկ. Ժ. 17), ուրիշներուն նման Թաբբի մըն է, զոր սակայն չի վարանիր կոչել «վարդապետ բարի», վասնզի չի տաւրակուսիր մարդուն՝ Աստուծոյ առջեւ ունեցած արժանիքին առջև: Ո՛չ ապաքէն իր մասին ալ կը խորհի ան թէ միշտ պահած է օրէնքը և կը սիրէ իր ընկերը իր անձին պէս (Մարկ. Ժ. 19, 20, Մատթ. ԺԺ. 18-20): Քրիստոս, տեսնելով իր խօսակցին մտածութեան սխալ հիմունքը, կը սկսի զայն աւելի ճիշտ գաղափարի մը առաջնորդել: Ի՞նչպէս, կը գօչէ անոր, բարի կ'անուանես զիս. գիտե՞ս թէ ի՞նչ կ'ըսես. չե՞ս գիտեր թէ Աստուած միայն իրաւունք ունի այդ ստորագելիին:

Ինքն իրմով չէ ուրեմն որ, այս պարագային մէջ, կը նախագրաւուի Յիսուս: Իր բարոյական մաքրութեան հարցը չէ որ ի նկատի ունի ան: Կ'ուզէ միայն փորձարկել եւ իրեն ցոյց տալ այս մարդուն սիրտին վիճակը: Իսկ եթէ անոր ազդեալութեւ կը յիշեցնէ թէ Աստուած է միայն սուրբ, պէտք է ընաւ մոռնալ թէ այլուր եւս կը հաստատէ թէ Աստուծոյ հետ բացառիկ յարաբերութեան մը մէջ է ինքը, թէ իր ծնունդին մասնաւոր հանգամանքը, որ կամաւոր հնազանդութեան մը զրոյթն ունի, կ'արտօնէ զինքը բոլորովին ինքնաշատուկ կերպով մը կոչուիլ Որդի Աստուծոյ: Այսպէս է այն վկայութիւնը զոր ան կուտայ իր մասին, եւ որուն երբեք չեն ընդդիմախօսած ոչ իր շուրջիները եւ ոչ իր տմբատանիները: Այս տեսակետով աւելի հարուստ է չորրորդ Աւետարանը (Լ. 34-36, 46. ԺԴ. 30, ԺԶ. 9, և այլն). Քրիստոսի սրբութիւնը անոր մէջ կ'երեւի ոչ միայն իբրեւ մեղքի անգոյութիւն մը, որ

բոլորովին ժխտական պայման մըն է, այլ նաև Հօրը հետ անընդհատ յարաբերութիւն մը, ամէն վայրկեան իր Աստուծոյն միջոցաւ կատարուած նուիրագործութեան մը ձևին տակ (Ա. 51, Ե. 30, Ժ. 30, Ժէ. 4, և այլն): Գալով համատեսականներուն, անոնք իր խորքին մէջ կը հաստատեն այդ վարդապետութիւնը: Զգուշորէն է թէ անոնց մէջ աւելի Քրիստոսի գործին վրայ կը խօսուի քան թէ անձին: Բայց այդ փրկական գործունէութիւնը կ'ենթադրէ բարոյական սրբութիւն մը, զոր մագիւ չափ չ'ստուերածեր մեղքի ոչ մէկ բիծ: Յիսուս, որ իր աշակերտները կը հրաւիրէր Աստուծոյն թողութիւն խնդրելու (Մատթ. 2. 12), ինչպէս ինքզինքին պիտի վերադարձրէր թողութիւն տալու իրաւունք, եթէ մեղաւորներուն դասակից զգար ինքզինքը: Ինչո՞ւ պիտի խօսք ընէր իր արիւնին քաւարար զօրութեանը մասին (Մատթ. Ի. 28. ԻԶ. 28), եթէ պէտք ունէր իր մեղացն ալ քաւութեան: Ո՞ր իրաւունքով՝ ինք որ մեղի արդիւնց դատել (Մատթ. Է. 1) պիտի դատաւոր կանգնէր մարդոց (ԻԱ. 31-46), եթէ ինքզինքը գերիվեր չ'զգար զմեզ աստուածային սրբութենէն բաժնող ամբողջ անջրպետէն:

Այսպիսի յայտարարութիւններ սատեւսակ երկխոյրարանութեան մը առջեւ կը դնեն զմեզ. կա՞մ այս լեզուն զործածող մարդը — եթէ մեղի պէս մէկն էր — յիմար կամ հայհոյիչ անձ մը պիտի եղած ըլլայ, կա՞մ ինքզինքը բարոյապէս մաքուր զգացող մէկը, ինչ որ ներքին կ'ընէ իրեն՝ ստանձնել փրկագործողի եւ դատաւորի կրկնակ պաշտօնները: Արդ, առաջին ենթադրութիւնը անհաշտ ըլլալով բարձր բարոյականութեան այն նկարագրին հետ, զոր պարկեշտ եւ ուղղամիտ քննադատութիւնը միշտ ճանչցած է Յիսուս Քրիստոսի վրայ, ինքնին հարկադրիչ կը դառնայ այն եզրակացութիւնը թէ Քրիստոս իր սիրտին բովանդակ անկեղծութեամբն է որ ազատ եւ զերծ յայտարարած է ինքզինքը ամէն տրատէ: Ու եթէ հաստատած է իր այդպէս ըլլալը, պատճառն այն է որ այդպէս եղած է իրապէս, եւ չարութեան ոչ մէկ ստուեր չէ բծաւորած իր կեանքը. վասնզի ինքզինքը «լուսիս մեղաւորաց» կոչող Պօղոսի օրինակը (Ա. Տիմ.

Ա. 15. հմտ. Ա. Յովհ. Ա. 8) հոն է ահաւասիկ մեղի ցոյց տալու համար թէ խիղճը ա՛յնքան աւելի փափուկ կ'ըլլայ որքան աւելի մարդը մօտ ըլլայ մաքրութեան խնային: Որչափ ուրեմն պնդենք Յիսուսի կրօնական բարձրութեան վրայ, այնչափ աւելի պիտի ստիպուած ըլլանք խոստովանիլ որ, եթէ ամենաթեթեւ յանցանքի մը խղճահարութիւնը ունեցած ըլլար, պիտի քղազերծէր զայն խնդին, եւ թէ, ընդհակառակն, իր կատարեալ սրբութիւնն է որ կը չողափայլի այն վկայութեան մէջ զոր կուտայ իր անձին մասին, եւ որ մեղի ընդնշմարել կուտայ անոր անձնաւորութեան խորհրդաւոր խորութիւնները:

5. Մեղի այդ անգոյութիւնը կ'ենթադրէ որ Յիսուսի ծագումը նոյն չէ բնաւ միւս մարդոց ծագումին հետ, եւ րէ այդ արքերութիւնն է որ կը բացաւրէ Քրիստոս, երբ ինքզինքը Աստուծոյ միածին Որդին կը կոչէ. — Պէտք պիտի ըլլար յիշել հոս այն բազմութիւն յայտարարութիւնները (Մատթ. ԺԱ. 27, Մարկ. ԺԳ. 32, Յովհ. Գ. 13, Զ. 63, Ը. 58, Ժ. 30, և այլն), որոնց մասին պիտի խօսուի յետոյ, երբ կորզը գայ ներկայացնելու աւետարանական ուսուցումը: Բաւական ըլլայ դիտել տալ միայն հոս թէ համատեսական Աւետարանները բնաւ չեն անգիտանար այս նկարագրի (Մատթ. ԺԱ. 27, Մարկ. ԺԳ. 32). եւ թէ Միածին Որդիին այս առանձնայատկութեան է որ բոլորովին կը վերածուին Փրկիչին մեխական զիտակցութեան բազկացուցիչ տարրերը: Անոր էութեան ներքնագոյն խաւերուն մէջ է որ կը թափանցենք հոս հիմակ: Միայն թէ ինչ որ, դուրսէն գննողի մը համար, վերլուծումի երկար աշխատանքէ մը ետքն է որ երևան կուգայ, Յիսուսի համար իրապէս եղած է թաքուն այն սկիզբը՝ որմէ յառաջ եկած է մնացեալ ամէնը: Իր անձին՝ Քրիստոսի գերագոյն պաշտօնները վերագրած ըլլալուն համար չէ բնաւ որ խօսքը կ'ընէ անիկա իր աստուածային էութեան, այլ ինքզինքը Աստուծոյ Միածին Որդին զգալուն համար է որ իր ժողովուրդին կ'երեւի իրր ատէր եւ փրկիչ: Իր մանկութենէն անիկա մեծցած էր՝ զերծ մեղքէ. ինչ որ ենթադրել կուտայ թէ ծնած էր մերինէն տարբեր վիճա-

կով մը. և որքան աւելի չափեց անիկա՝ զինքը միւս մարդերէն զատող այդ անջրպետը. այնքան աւելի յստակօրէն հասկցաւ Աստուծոյ հետ իր յարաբերութիւններուն բացառիկ հանգամանքը:

Այդ զգացումն է, տակաւին տարտամ և միամիտ, զոր անիկա կ'արտայայտէ երկոտասանամեայ հասակին, տաճարի տեսարանին մէջ, և որ, աւելի ետքը խորհրդաձեւալ համոզումի մը փոխուելով, զայն անդեղեւ կը դարձնէ իր յայտարարութիւններուն մէջ: Ազգելու համար, իր ծըրազրին համեմատ, ամբողջ աշխարհի վրայ, անիկա աշխարհի կը ներկայանայ նախ իրբեւ Եհովայի Օծեալը. այսպիսի էր, ինչպէս տեսանք, իր մետաղական պաշտօնին մասին իր կազմած զազափարը: Եւ սակայն բուսական էր որ Յիսուս գիտնար թէ ո՞վ էր ինքը, և թէ ի՞նչ կ'ուզէր. պէտք էր նկատի առնէր նաեւ իր շրջապատը և հոն տիրող տրամադրութիւնները, որոնք, ինչպէս պիտի ցոյց տայ իր գործունէութեան վտանգները, կրնային լուրջ արգելք մը ըլլալ իրեն: Գործելութեան ամէն ծրագիր՝ կ'ենթադրէ ծանօթութիւնը թէ՛ ձեռք բերուելիք առարկային, և թէ՛ զազափարներուն անոնց որոնց գործակցութիւնը անհրաժեշտ կը նկատուի. արդ, Քրիստոսի և իր գործին նպատակը ճշդելէ վերջ, մեզի կը մնայ տակաւին հետազոտել թէ այդ ծըրազրը ո՞րքան կը համապատասխանէր Խաւայէլի հաւատալիքներուն:

Ժ. Գ.

ԽՈՐՀՈՒՐԳ ԵՒ ԽՕՍԳ

Մեր մէջ արդարեւեակ տալիս զապախար կը ծնի ո՛չ քե մեր պատհան, այլ մեր իրաւունքին:

*

Իմաստունը միայն ազատ է:

*

Երբ զիտես՝ զիտես քե զիտես, և երբ չես զիտես՝ զիտես քե չես զիտես — այդ է ճշմարիտ զիտեսի:

*

Դպրոցականը, որ առաջինութեան սկզբունքները սերտելու նստած է և տակալէ կ'աւելցայ գեշ հագուստներ և կոշտ կերակուրէ, ամառին յարմար չի կրնար ինչ ստանալ:

ՀԻՆ ՈՒԽՏԻ ՔԱՅԱՆԱՅԱՊԵՏԸ

Ա. — ԸՆԾՐՈՒՄԻՆԸ.

Քահանայապետ տիրողսը տրուեցաւ նախ Մովսէսի եղբոր Ահարոնին, ապա՝ անոր յաջորդներուն:

Աստուած ինք ընտրեց Ահարոնը (Ելք ԻԸ. 1): «Երբ մեռաւ ան, կ'ըսէ Յովսէպոս, իր որդիները յաջորդեցին իրեն, ու այնուհետեւ միեւնոյն պատիւը տրուեցաւ իր սերունդին: Ոչ ոք կրնար Աստուծոյ քահանայապետը ըլլալ՝ եթէ չկրէր Ահարոնի արիւնը: Միւս ցեղերէն ոչ մէկը, նոյն խիթազաւորը, չէր կրնար քահանայապետական պատիւին արժանանալ» (Հնիս. Դիրք Ի. Գլ. Ժ. 1):

Քահանայապետին մասէն յետոյ սովորաբար կ'ընտրուէր անոր անդրանիկ որդին, բայց ընտրութիւնը, որ, ինչպէս կը կարծուի, կը կատարուէր զլիսուոր քահանաներու ձեռամբ, կարելի էր նաեւ կայացնել անոր եղբայրներէն մէկուն վրայ:

Ահարոնի յաջորդեց եղիազար որ իր կենդանի որդիներուն ամենէն տարեցն էր: Հեղին ժամանակ, մեզ անձանօթ պատճառով մը, քահանայապետութիւնը անցաւ Իթամարի ճիւղին, որ Ահարոնի չորրորդ որդին էր: Ետքէն Սողոմոն պաշտօնանկ ըրաւ Արիաթար քահանայապետը՝ իր մատնութեան ու ապստամբութեան պատճառաւ ու պաշտօնը յանձնեց եղիազարի ցեղէն Սաղովկ քահանային (Գ. Թագ. Բ. 35):

Բաբելոնի գերութենէն յետոյ քահանայապետութիւնը անցաւ նախ հայրերէն որդիներուն, ապա քաղաքական իշխանութիւնը իրեն վերապահեց քահանայապետներ անուանելու իրաւունքը: Այսպէս Սուրբ թագաւորը Անտիոքոս Դ. Եպիփան իրարու ետեւ Ոնիաս Գ. ի յաջորդ կարգեց երկու անարժան քահանայապետներ՝ Յասոն և Մենեղաոս: Վերջինս չէր պատկաներ նոյնիսկ Ահարոնի ցեղին:

Ամպարիշտ Յակիմոս, պաշտօնի անցած Դեմետրիոսի ձեռամբ, թէեւ եղիազարի ընտանիքէն չէր, բայց Ահարոնի ցեղէն ըլլալուն համար ուրախութեամբ ընդունուեցաւ ժողովուրդէն (Ա. Մակ. Է. 14): Յու-